

Anpassning av Svensk PEFC standard vid tillvaratagande av stormfällt virke och/eller barkborreangripna träd i områden drabbade av stormen Dagmar

Bakgrund

Stormen Dagmar drabbade mellersta Sverige natten mellan den 25:e och 26:e december 2011. Skadorna på skogen blev omfattande. Totalt uppskattas att ca 4,5 miljoner skogskubikmeter fälldes av stormen. Störst volymer föll i landskapen Hälsingland och Medelpad, med mer än hälften av stormfällningen men omfattande skador finns även inom andra mer eller mindre stora områden inom stormområdet

Ovanstående innebär exceptionella förhållanden som motiverar vissa avvikelser och kompletteringar av PEFC's regler för skogs- och spårbarhetscertifiering enligt Tekniskt Dokument III (TD III).

Anpassningarna syftar till att minimera skador på skogstillstånd, virke, mark och miljö med beaktande av de begränsningar som gäller för virkesleveranser och avverkningsresurser.

Giltighet

- Styrelsen för svenska PEFC fattade beslut om anpassningarna den 17 januari 2012 och de gäller t o m den tidpunkt som Skogsstyrelsen fastställer vid upparbetning och tillvaratagande av stormfällt virke och granbarkborreangripna träd inom stormområdet.
- Med stormområdet avses de av Skogsstyrelsen, vid varje tillfälle, definierade bekämpningsområdena för granbarkborre.

Anpassningar av kriterier i Svensk PEFC Skogsstandard SWE 002:3

- Dispenser i gällande lagstiftning och myndighetsregler i samband med tillvaratagande av stormfällt virke är giltiga på PEFC certifierad skogsmark.
- Tillvaratagande av stormfällt virke i Nyckelbiotoper skall föregås av samråd med SKS. Efter genomfört samråd får stormfällt virke tillvaratas enligt anvisningar från SKS samt redovisas som certifierat virke. Beslut om tillvaratagande av stormfällt granvirke från Nyckelbiotoper efter samråd med Skogsstyrelsen tas ytterst av markägaren för det fall inget föreläggande gjorts från SKS sida.
- Inom områden avsatta för naturvårdsändamål (NO och NS bestånd enligt SWE 002 4.2) som inte är Nyckelbiotoper får följande virke tillvaratas och räknas som certifierat virke.
  - Färskt stormfällt granvirke och virke med färska angrepp av granbarkborre.
  - Virke som behöver avverkas av säkerhetsskäl för framkomlighet eller andra särskilda skäl av liknande karaktär.
  - Med hänsyn till skogsskyddsbestämmelserna får dock högst 3 m³sk färska vindfällen av gran och 5 m³sk per ha av barrträd kvarlämnas.
- Oberoende av skadegrad på avsatta bestånd, inom ramen för 5 %, behöver inga nya avsättningar göras under den tid som dessa anpassningar är giltiga.

- Krav på avsättning av död ved enligt SWE 002 4.9 tolkas så att ny död ved, d.v.s. högstubbar eller ringbarkade träd, inte behöver tillskapas vid tillvaratagande av stormfällt virke.
- Färskt stormfällt granvirke och virke med färsk angrepp av granbarkborre som tidigare lämnats som naturvärdesträd eller utvecklingsträd samt i kantzoner och hänsynsytor får tillvaratas.
- Fällning av alla träd oberoende av trädslag skall ske där detta är viktigt för säkerhet och framkomlighet.
- Till kemisk behandling som accepteras enligt SWE 002 2.3 räknas även användning av fångstvirkesfällor för bekämpning av granbarkborre. Fångstvirkesfälla är en mindre mängd färskt granvirke som lämnas nära fjolårets barkborreangrepp och behandlats med lockmedel och insektsmedel för granbarkborre.

Observationer till krav i SWE 002:3

- Kriterierna 2.1 *Aktivt, ekonomiskt skogsbruk*, 2.3 *Nya oprövade metoder och kemiska medel*, 2.5 *Skogshälsa*, 4.6 *Metoder för att skydda mark och vatten* och 4.13 *Kulturmiljö* gäller oförändrade. Det innebär att aktiv återbeskogning genomförs med ståndortsanpassade metoder, användning av kemisk behandling minimeras, åtgärder för skydd av vatten vidtas, markskador minimeras, åtgärder för att minska skogsskador av insekter ges hög prioritet samt att fornlämningar och fornminnen skyddas.
- För att skydda marken gäller följande:
  - Transportvägar förläggs till de bärigaste terrängpartierna.
  - Lämpliga skyddsåtgärder t. ex. träbroar används vid passage av bäckar, surdrag och andra vattendrag.
  - Ingen körning i kantzoner till sjöar och vattendrag med dålig bärighet.
  - Metodanpassning genom indragning av träd till upparbetning.
  - Reducering av laststorlek vid särskilt känsliga passager.
  - Risning av passager med låg bärighet.
- Allvarliga körskador på drivningsvägar åtgärdas.

Certifieringsstatus - Spårbarhet

- Virke som tillvaratagits från stormfällda objekt enligt PEFC skogsstandard med ovanstående anpassningar är godkänt som PEFC certifierat.

Bilaga

- PM stormen Dagmar - volymer med mera - slutversion 11 jan 2012 - kompl 13 jan - SKS

Clas Fries
Box 284, 901 06 Umeå
clas.fries@skogsstyrelsen.se
Tfn 090-158314

Stormen Dagmar fällde 4-5 miljoner skogskubikmeter från Mälardalen i söder till Jämtland och Västernorrland i norr

Stormen Dagmar drabbade mellersta Sverige natten mellan den 25:e och 26:e december 2011. I huvudsak västvindar med vindstyrkor på över 30, i vissa fall över 40 meter per sekund uppmättes. Skadorna på skogen blev omfattande.

Totalt uppskattas att ca 4,5 miljoner skogskubikmeter¹ fälldes av stormen. Störst volymer föll i landskapen Hälsingland och Medelpad, med mer än hälften av stormfällningen (figur 1). Utförda inventeringar visar att ett stort område med omfattande skador var norra Hälsingland, södra Medelpad, södra och östra Jämtland samt östra Härjedalen. I Hälsingland och Härjedalen har skog kring orter som Älvros, Ytterhogdal, Los, Kårböle, Ljusdal, Arbrå och Delsbo angetts som hårt drabbade, men omfattande skador finns även inom andra mer eller mindre stora områden inom stormområdet.

För landskap eller län har medelvolymer stormfällt virke per hektar beräknats utifrån uppskattade volymer och arealdata från Riksskogstaxeringen. Även i det avseendet är Medelpad och Hälsingland hårdast drabbade (figur 2). Det är emellertid viktigt att observera att per-hektar-volymer gäller hela landskap eller hela län. Det betyder att det i delar av landskap eller län finns både högre och lägre per-hektar-volymer och att det inom mindre områden som enskilda fastigheter kan vara betydligt större volymer per hektar som har fallit och att många skogsägare därför har drabbats hårt.

Skadorna är ojämnt fördelade

Stormen slog ojämnt. Landskapets varierande topografi och kraftiga stormbyar medför att det i stormområdet finns områden som drabbades hårt men också områden med lindriga skador.

Stora skador finns bland frötallar på hyggen, i nygallrad skog, i hyggeskanter samt i kantzoner och bland träd och trädgrupper som lämnats som miljöhänsyn. Också hela eller delar av slutna bestånd har blåst ner. Det verkar främst gälla de hårdast drabbade områdena. Bedömningen är att det är förhållandevis mycket tall som fällts. Det kan sannolikt förklaras av att stora delar av stormområdet domineras av tallmarker. De flesta träden har fällts

¹ Stamvolymer inklusive bark, från stubbskär till trädets topp (skrivs m³sk).

som rotvältor och inte genom stambrott. Orsaken är att marken hade lite eller ingen tjäle.

Volymuppskattningarna är ungefärliga

Volymerna stormfällt virke har sammanställts genom uppgifter från skogsbrukets inventeringar. Bolag och skogsägareföreningar² har uppskattat stormfällda volymer både från helikopter och från mark. Även Skogsstyrelsens personal har gjort volymuppskattningar, främst inom södra delen av stormområdet.

Det är inte möjligt att få fram exakta siffror på stormfällda volymer. Den uppskattade totalvolymen 4,5 miljoner skogskubikmeter och de uppgivna volymerna per landskap eller län måste därför ses som ungefärliga. Syftet med att ta fram regionala siffror är att ge underlag för bedömningar av resursbehov för att ta hand om skadat virke, för särskilda informationsinsatser till skogsägare, etc.

Osäkerheten i bedömningarna har flera orsaker. Dels drabbades ett stort område av stormen, drygt en tredjedel av landets yta, dels ligger det fällda virket ojämnt spritt i skogarna. Ytterligare en svårighet är att det i stora delar av det drabbade området låg några decimeter snö och att det snöade kraftigt några dagar efter stormen. För arbetet att ta tillvara så mycket som möjligt av virkesvärdet och för att minska risken för insektsskador, där det största hotet är skador av granbarkborre, är det dock inte nödvändigt med större exakthet i volymuppskattningarna.

Dyrare avverkning

Att ta hand om det stormfällda virket kommer att bli betydligt dyrare än normal avverkning av motsvarande virkesvolym. Orsaken är att virket ligger spritt och att tiden för upparbetningen av ett enskilt träd förlängs. Skogsbilvägar måste plogas och stormfällena måste letas upp. Till en början kommer skogsbruket att inrikta sig på att ta hand om de träd som fallit, men man kommer i ett senare skede att behöva komma tillbaka till många platser för att jämna till bestånd och hyggeskanter med syftet att möjliggöra en rationell framtida skogsskötsel. En del av det stormfällda virket kommer att bli kvar i skogen.

Risk för insektsskador och särskild bekämpning av granbarkborre

I april 2007 drabbades Medelpad och östra Jämtland av en storm som fällde stora volymer granskog. Sannolikt som ett resultat av den stormen fick granbarkborren ordentligt fäste i området vilket har lett till omfattande skador även på stående skog. I februari 2011 inrättade Skogsstyrelsen formellt ett område för bekämpning av granbarkborre inom kommunerna Härnösand, Kramfors, Sollefteå, Sundsvall, Timrå och Ånge i Västernorrlands län samt Bräcke och Ragunda kommuner i Jämtlands län (SKSFS 2010:4). Den 15 juni 2011 beslutade Skogsstyrelsen att utöka bekämpningsområdet ytterligare i

---

² Skogsägareföreningarna Mellanskog och Norrskog samt skogsbolagen Holmen, Korsnäs, SCA, Stora Enso och Sveaskog.

Jämtlands län med sju församlingar i Strömsunds kommun (Hammerdal, Gåxsjö, Ström, Alanäs, Tåsjö, Fjällsjö och Bodum). (Uppgifterna om Strömsunds kommun kompletterade 2012-01-13.) Dvs hela Medelpad, östra och delar av norra Jämtland och sydligaste Ångermanland.

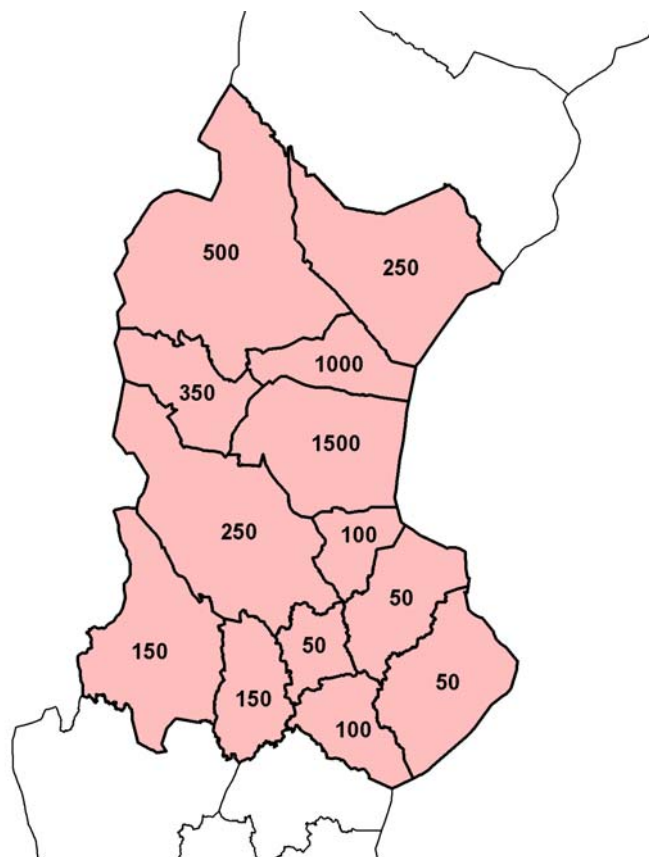
I bekämpningsområdet är kraven på skogshygien större än under normala förhållanden. Generellt gäller enligt skogsvårdslagen att högst 5 m³sk råa barrträd (insektsfarligt barrvirke) får finnas per hektar. Mer specifikt gäller inom detta bekämpningsområde (delvis något omformulerad lagtext):

Skadad skog: När mer än 3 m³sk råa granar, med en diameter över 15 cm på bark, skadats inom ett hektar före den 15 juni genom storm, snöbrott, brand eller på annat sätt, skall den volym som överstiger 3 m³sk forslas till terminal, skogsindustri eller göras otjänlig som yngelmaterial för granbarkborrar senast den 15 juli. Om skadan inträffat från och med 15 juni till och med 15 september skall ovan nämnda åtgärder ske senast inom 5 veckor från skadetidpunkten.

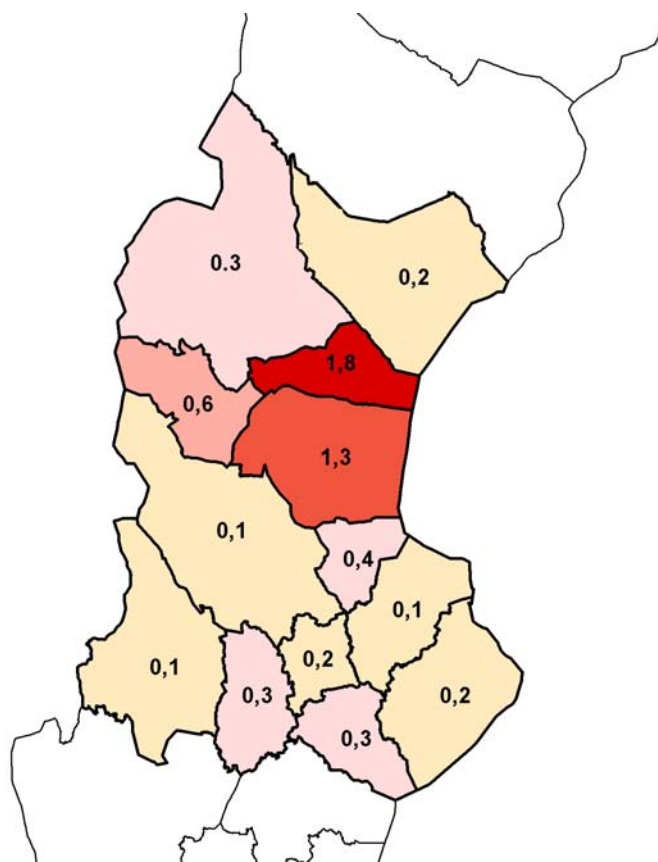
Åtgärder när insektsangrepp har skett: Har råa granar, såväl stående och liggande träd som avverkat virke, vars diameter överstiger 15 cm på bark, utsatts för angrepp av granbarkborre får Skogsstyrelsen besluta att skogsmarkens ägare eller annan som förfogar över skog eller virke senast den 1 juli, eller om angreppet skett från och med 1 juni till och med 15 september vid tidpunkt som Skogsstyrelsen bestämmer, skall ha avverkat angripna träd och ha transporterat allt angripet virke till terminal, industri eller behandlat det så att någon ny insektsgeneration inte kan lämna virket (sök- och plockmetoden). Detta gäller inte träd och virke som uppenbart saknar betydelse som yngelmaterial för granbarkborre.

Utöver kraven ovan gäller också särskilda regler för virkeslagring.

Skogsstyrelsen går för närvarande igenom föreskrifterna för de två befintliga bekämpningsområdena för granbarkborre. Det innebär att skadorna av stormen Dagmar kommer att finnas med i underlaget för denna genomgång. Det innebär i sin tur att bekämpningsområdets geografiska omfattning kan komma att ändras.

Figur 1. Uppskattad volym virke som föll i stormen Dagmar 25-26 december 2011. Tusental skogskubikmeter (m³ sk) per landskap alternativt län. Landskapen är från norr: Jämtland, Ångermanland, Medelpad, Härjedalen, Hälsingland och Gästrikland. Länen är västerifrån: Värmlands, Dalarnas, Örebro, Västmanlands, Södermanlands, Uppsala och Stockholms. Karta: Patrik Olsson.

Figur 2. Medeltal av uppskattad virkesvolym per hektar, uppdelat på landskap alternativt län (m^3sk per hektar). Karta: Patrik Olsson.